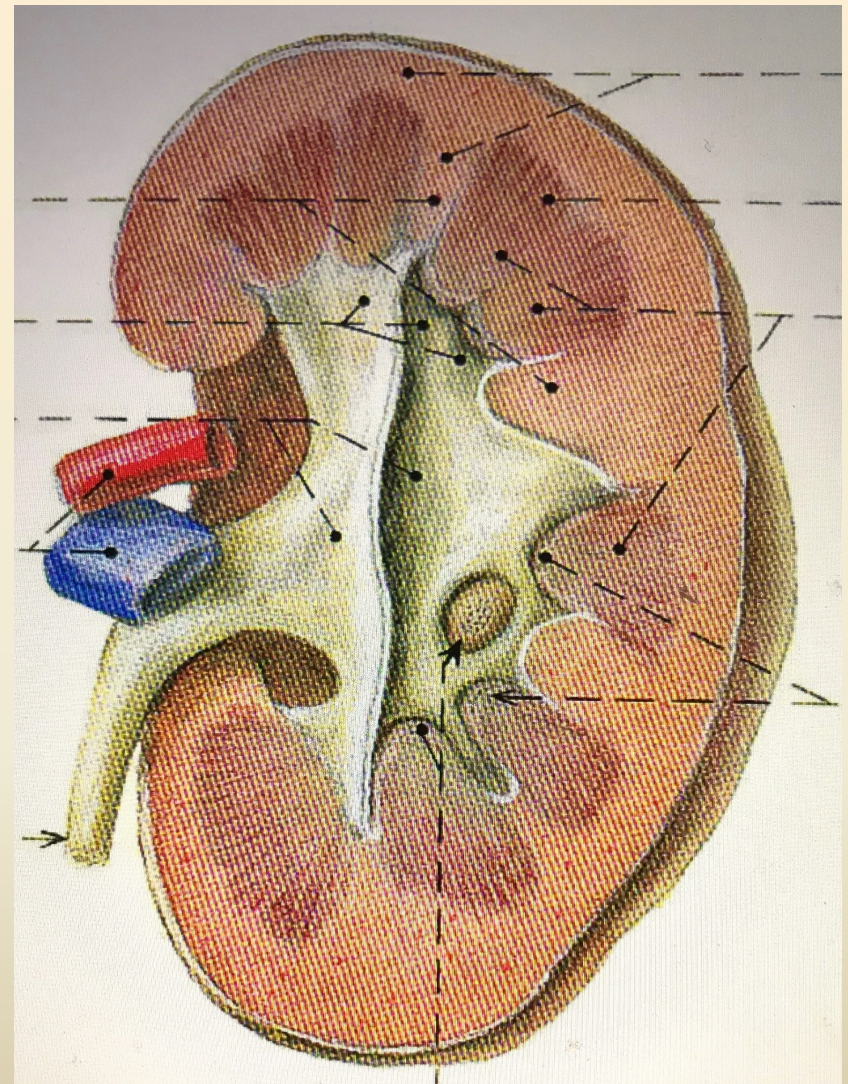
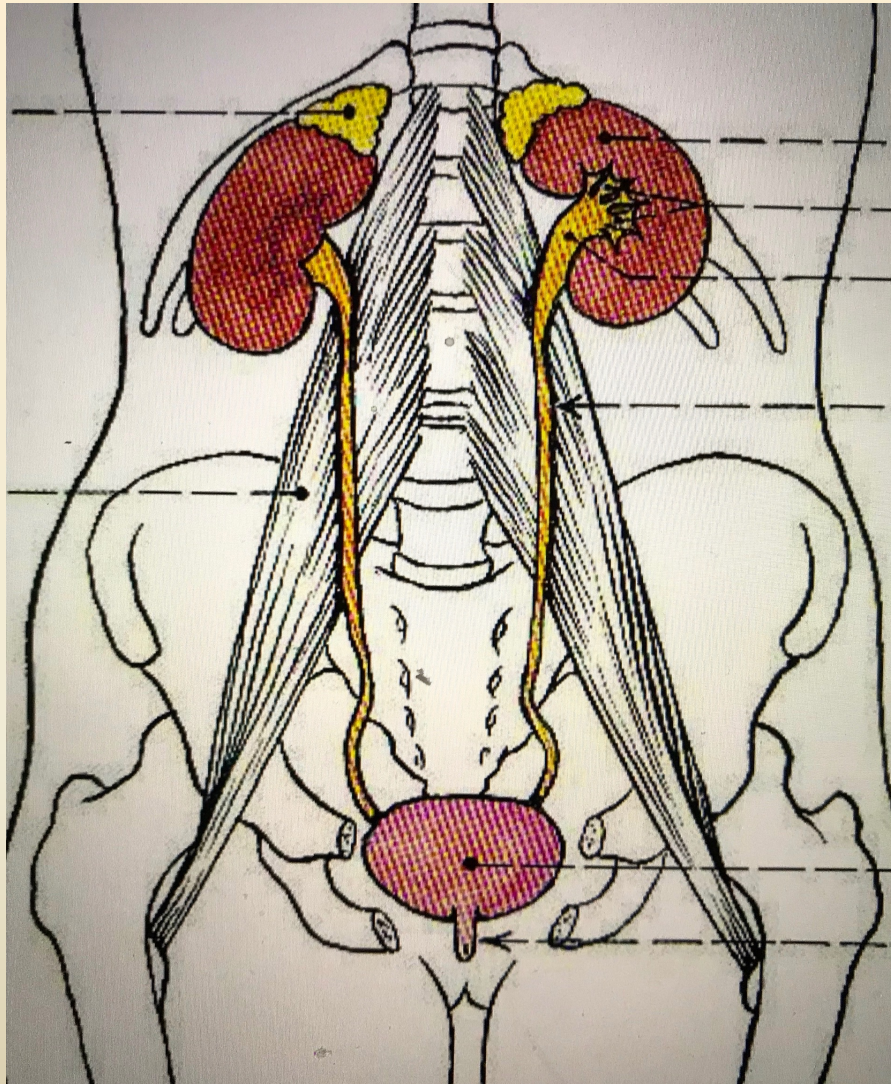

9. Urogenitální infekce

Václav Chmelík

Ledvina a močové cesty

Glomerulus

Glomerulus je klubko rozvětvených vlásečnic uvnitř ledvinového pouzdra (Bowmanův váček)

Bowmanovo tělísko = průměr asi 200 μm

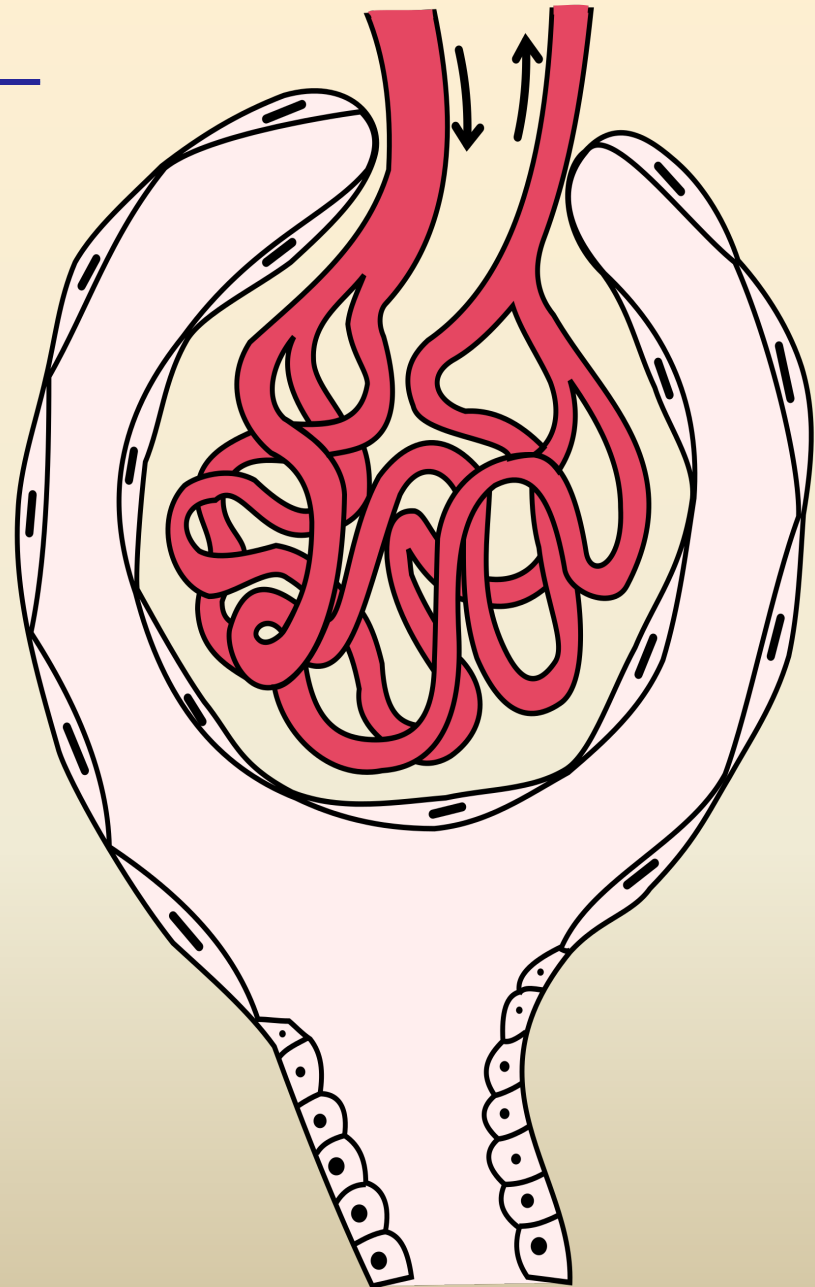
Přívodná tepénka se větví na kapiláry.

Skrze drobné póry v kapilárách prochází filtrát přes bazální membránu do vnitřního prostoru ledvinového tělíska

Ultrafiltrát = **primární moč**

170 až 200 l/24h

Odchází do proximálního kanálku

Nefron a glomerulus

Nefron: v Bowmanově pouzdře je glomerulus = klubičko vlásečnic (s přívodnou a odvodnou tepénkou)

Ultrafiltrace: většina kapalných složek (kromě plazmat. bílkovin).

Kanátky prvního řádu (vinuté, v kůře).

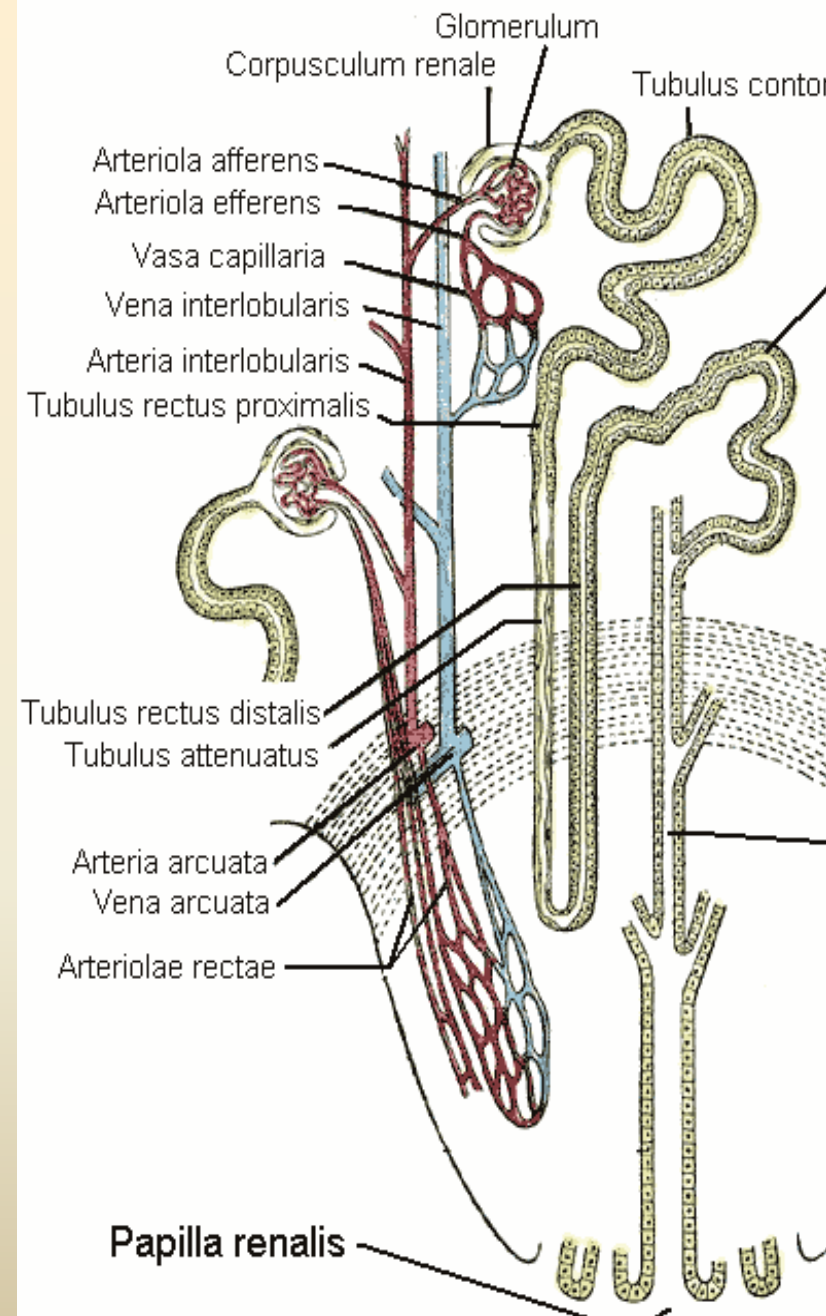
Proximální tubulus stočený kanálek 1.řádu

Henleova klička (vniká do dřene a otáčí se zpět do kůry) ↑ resorpce vody - hypertonická moč.

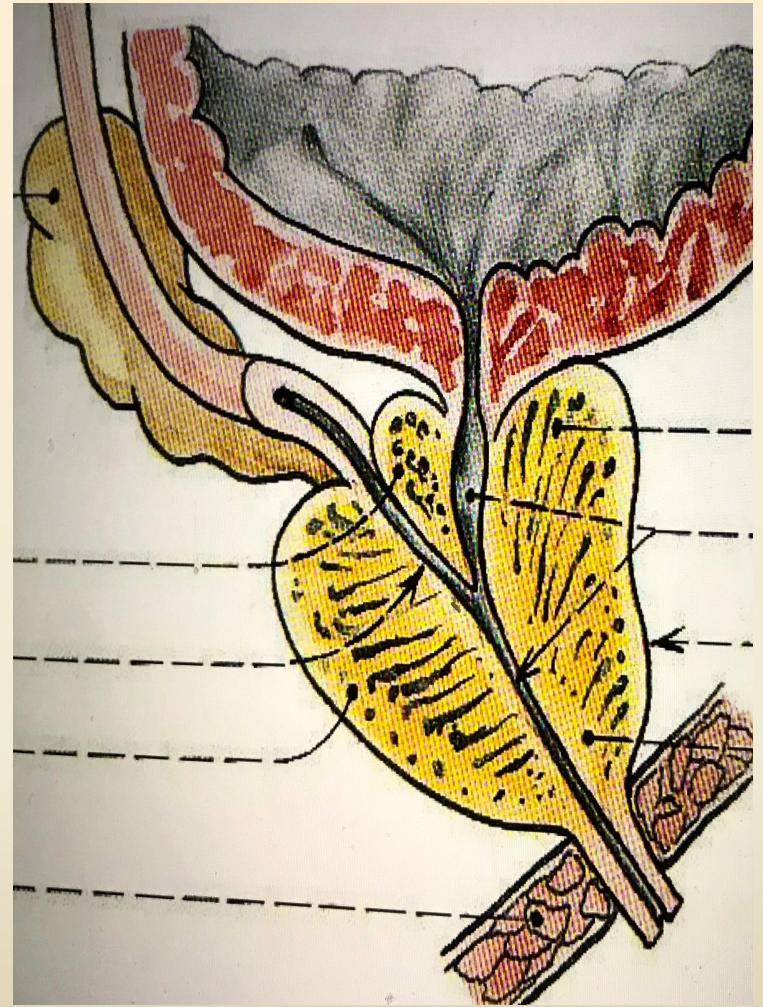
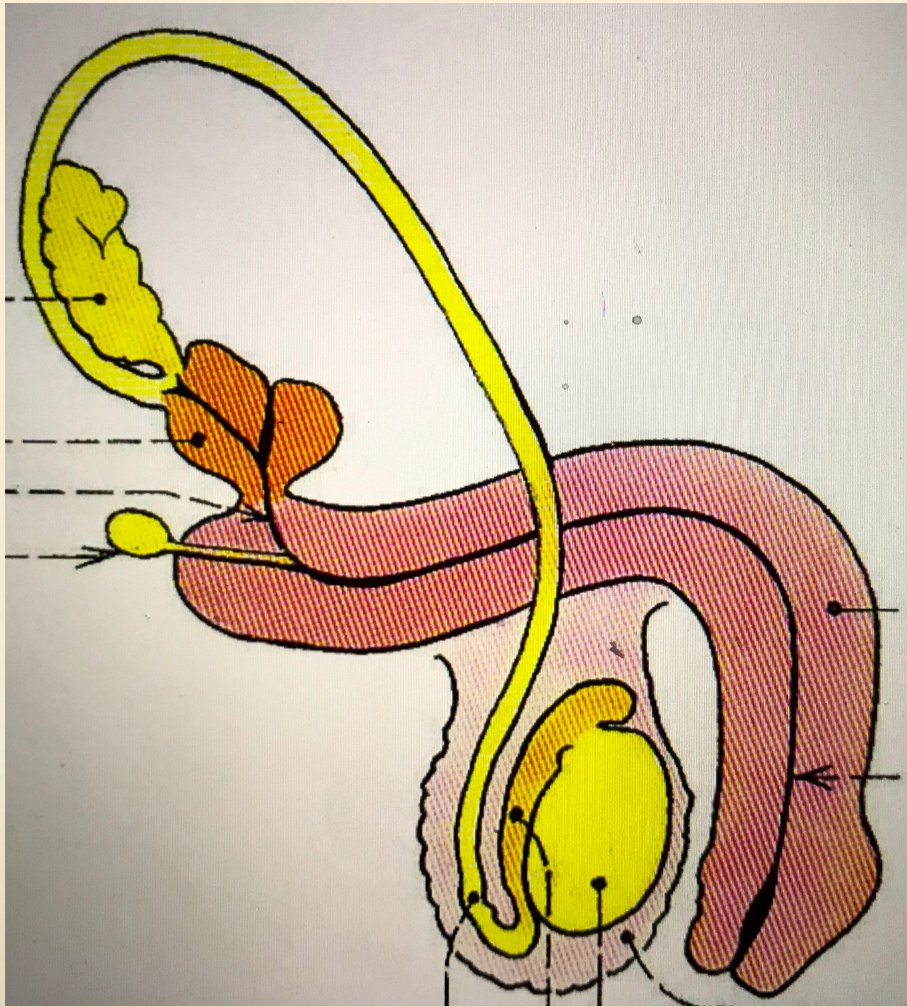
Distální tubulus (stočený kanálek 2. řádu)

Sběrný kanálek. Postupným přefiltrováním vzniká sekundární moč, která se skládá převážně z vody, močoviny a NaCl

Pelvis renalis (pánvička ledvinná)

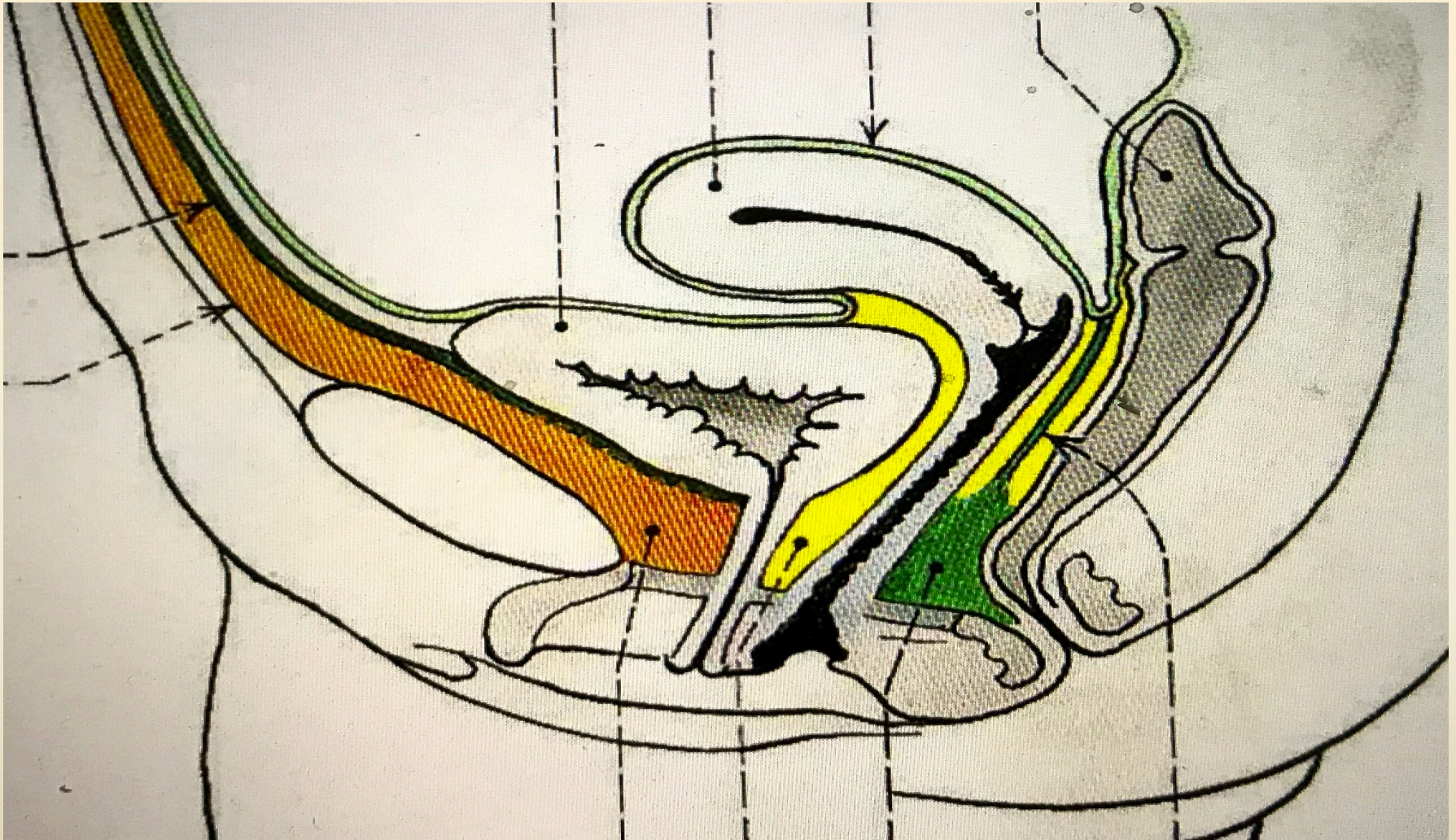
Měchýř, prostate a uretra muže

5

Uretra muže : celková délka 20-22 cm
Prostata, měchýřkové žlázy, chámovody (nadvarle, varle)

Ženské pohlavní orgány

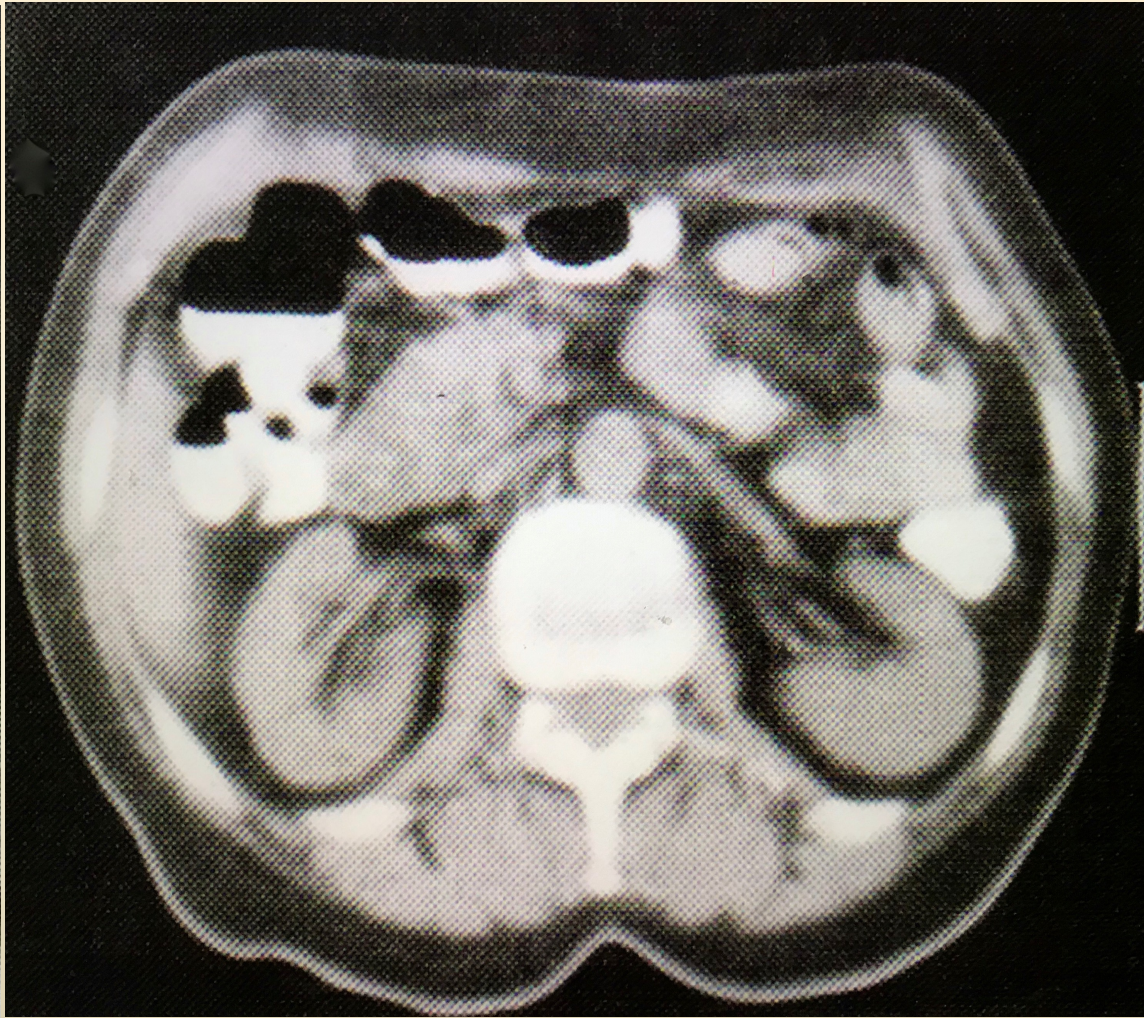

6

Uretra ženy: délka 3-4 cm
z měchýře (za symfýzou a před vaginou), ústí mezi stydkými pysky.

Vyšetření – zobrazovací metody

---

7 Vylučovací urografie

CT

Infekce močových cest

Patří k nejčastějším bakteriálním infekcím

Častější u žen, než u mužů (anatomické poměry, krátká uretra)

Ve školním věku u děvčat 50x častější, než u chlapců

U dospělých žen (35-65 let) bakteriurie až 100x častější než u mužů

Nad 65 let- obstrukční poruchy u mužů (prostata)

Původci: nejčastěji enterobakterie *E. coli* 80%, *Proteus*

dále: *Klebsiella*, *Enterobacter*, *Providentia*, *Serratia*, *Pseudomonas*

i G+ koky: *Enterococcus faecalis*, *Staphylococcus saprophyticus*

primoinfekce – v 95% jediný patogen

Sekundární infekce: *E. coli* jen v 1/2 případů, častěji vícečetné infekce

Patogeneze

Obrana proti bakteriální infekci:

Neporušená sliznice + peristaltika moč. cest

Antirefluxní mechanismus vesikouretrálního spojení

Evakuační schopnost močového měchýře

Antibakteriální působení moči: nízké pH, urea, IgA

uromodulin (Tammův-Horsfalův protein).- tubuly

Faktory patogenity bakterií:

fimbrie –adheze, hemolysin (E coli), ureáza (Proteus, Morganella)

Přestup bakterií do uretry:

ženy: hygiena, hypoestrogenismus, menopauza, sex, ATB (lactobacillus)

Ascendentní šíření bakterií: stáza moči, diabetes, poruchy imunity

Perzistence infekce- biofilm: malformace, urolithiáza, cizí tělesa (katetr, stent)

Dělení IMC

Etiologie : G-, G+, tbc, kvasinky

Lokalizace: horní a dolní močové cesty, uretritis, prostatitis

Místo vzniku: komunitní, nosokomiální

Patogeneze: primární (nekomplikované), sekundární (komplikované)

Klinické projevy:

Infekce dolních močových cest: uretra, močový měchýř
onemocnění nepříjemné, není nebezpečné

Infekce horních močových cest: ureter, pánvičky ledvinné, parenchym ledvin
závažná onemocnění. Přechod do urosepsy!

Diagnostika:

Bakteriurie (střední proud patol. $\geq 10^5$, cévkování patol $\geq 10^3$)

Zobrazovací metody: UZ

CT

Asymptomatická bakteriurie

Nález významné bakteriurie + leukocyturie bez klinických příznaků

Komplexní příčiny: vyprazdňování moče, hygiena, pokles imunity

Výskyt: dívky školního věku

močový katetr nebo abnormality moč traktu

nad 65 let časté

Léčba: Antibiotika indikována u těhotných

U ostatních ne (jen přísně individuálně – poruchy imunity)

Jednorázové podání ATB před instrumentálním výkonem

na močových cestách

Zánět močového měchýře - cystitis

Akutní cystitis: Postihuje hlavně mladé ženy, ascendentní cesta.

Infekci předchází kolonizace vaginy a periuretrálně

E coli v 80-90%

Klinika: dysurie (bolestivé močení, pálení, řezání) bolesti v podbřišku, subfebrilie. Moč zkalená, může být hematurie

Léčba: zpravidla krátkodobá th ATB- 3-5 dnů. Analgetika, spasmolytika empiricky cotrimoxazol, nitrofurantoin , event. aminopenicilin klidový režim, pitný režim, sexuální abstinence

Chronická a recidivující cystitis: hlavně ženy ve fertilním věku, které mají rizikové faktory (je třeba vyšetřit, zda nejsou anatomické odchylky)

Mezi epizodami interval týdnů i měsíců

V jednotlivých epizodách různé záchyty bakterií

Muži vyššího věku, prostata, neúplné vyprazdňování

Vyšetření: při každé epizodě vyšetření moči + kultivace, u žen i výtěr z pochvy

Léčba: dle citlivosti. Nitrofurantoin profylakticky, imunomodulace (Urovaxom)

Infekce dolních a horních močových cest

	Infekce dolních močových cest	Infekce horních močových cest
Klinické projevy	Polakisurie (časté močení) Urgence, mikční tenesmy (bolestivé nucení) Dysurie (bolestivé močení) Cystalgie (bolest nad sponou, zvl . při naplněném měchýři) Subfebrilie Zkalená moč Makroskopická hematurie	Horečka Třesavky Slabost, schvácenost Tupé bolesti v bedrech (obvykle jednostranné) Nevolnost, zvracení
Nálezy v krvi	Normální nebo jen mírně zvýšené ukazatele zánětu	Leukocytóza, posun doleva Vysoké CRP
v moči	Bílkovina, erytrocyty, leukocyty, bakterie	Bílkovina, granulované válce, leukocyty, bakterie

Akutní pyelonefritida

Epidemiologie:

Postihuje především ženy, především ascendentní šíření infekce

Postihuje prakticky vždy i renální parenchym – tubulointerstitic. nefritida

Etiologie: E. coli 80%

Klinika: septické teploty, schvácenost, lumbalgie postižené strany, třesavky, slabost, nevolnost, zvracení

Vyšetření:

Fyzikální : Israeli (pohmat) , tapottement (poklep) na bedra

Moč: Bílkovina, granulované válce, leukocyty, bakteriurie

Krev: Leukocytóza, posun doleva, vysoké CRP. Urea, crea někdy ↑

Bakteriurie, hemokultury

UZ: nutno rychle vyloučit obstruktivní pyelonefritidu (nad překážkou)

Terapie: za hospitalizace, parenterální podání ATB po odběrech !!

Empiricky: aminopeniciliny potencované, cefalosporiny II.-III.
event. chinolon či cotrimoxazol.

14 Dle kultivace zacílení léčby

Absces ledviny, perinefritický absces

Může vzniknout jako:

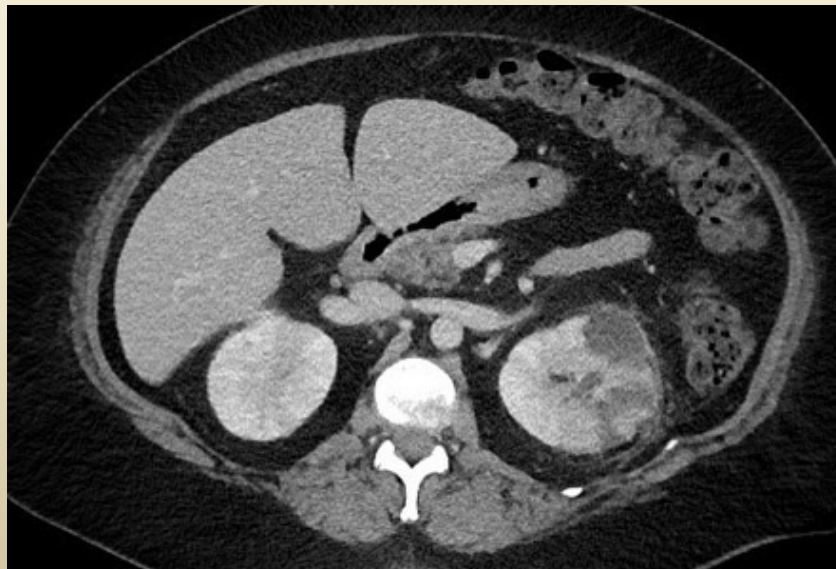
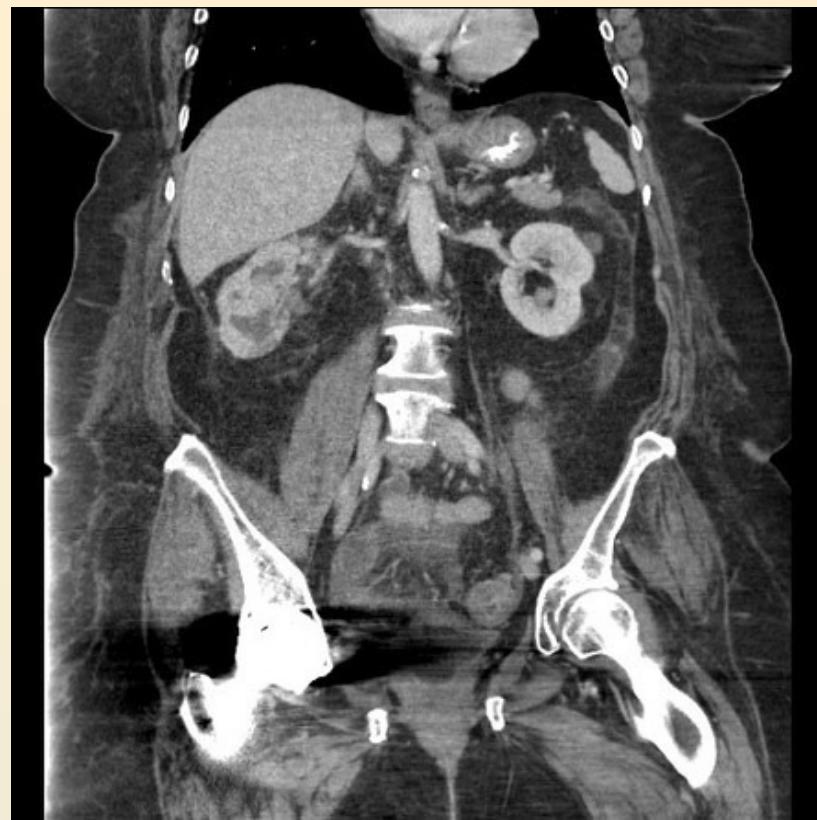
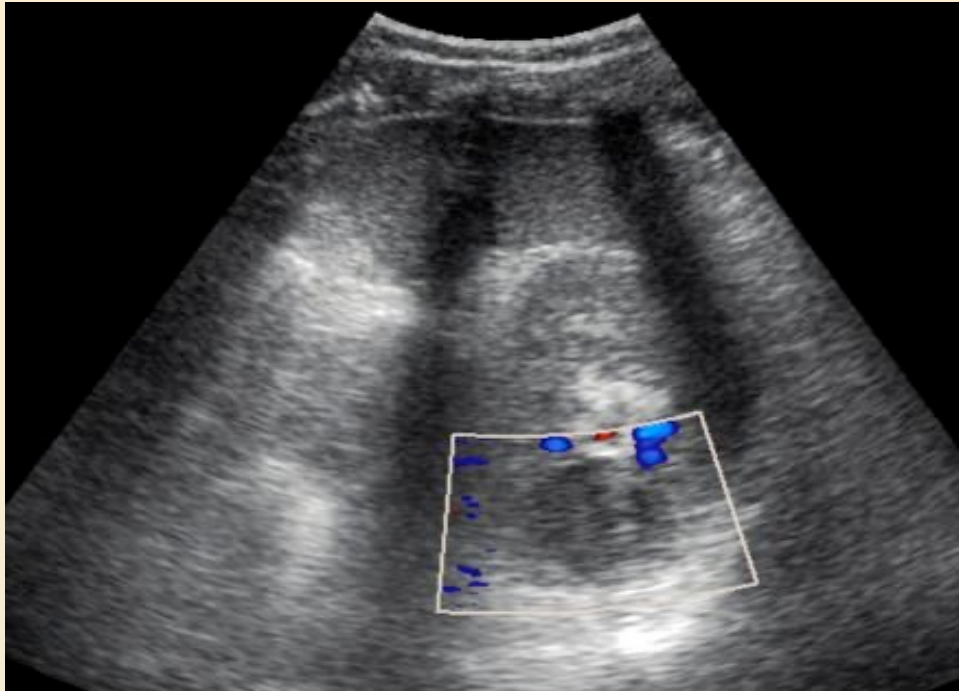
komplikace pyelonefritidy (E. coli , proteus, Klebsiella)
septická embolizace při sepsi/endokarditidě (S.aureus)
infekce cysty ledvinné
perinefritický absces - ruptura abscesu ledviny

Klinika: septické teploty, slabost, chvácenost, někdy třesavky
mohou být i jiné septické projevy: cefalea, zvracení, meningismus,
bolesti břicha

Vyšetření: zobrazovací vyšetření! UZ, CT
Vyšetření punktátu, hemokultury , bakteriurie a další komplexní
vyšetření (závažný stav)

Terapie: punkce a drenáž abscesu,
Empiricky beta-lakramy i.v., dále dle citlivosti agens

Absces ledviny

Chronická pyelonefritida

Chronický zánět ledvin s ložiskovou destrukcí parenchymu, fibrózou, částečným zánikem glomerulů. Makroskopicky svráštělá ledvina

Popsaný obraz je **konečným stavem** následkem zánětu

podobné změny jsou konečným stavem i po jiných stavech:

chronická obstrukce močovodu

fenacetinová nefropatie

vaskulitida

Chronická infekce často probíhá s minimálními příznaky

Selhání ledviny může být „náhodným nálezem“:

Urea, kreatinin, funkční vyšetření ledvin

Zobrazovací metody: UZ, CT, CT urografie

bakteriurie bývá intermitentní

Terapie: problematická. ATB dle citlivosti – efekt?

Infekce ledvin jiné etiologie

Hemorhagická horečka s renálním syndromem – Hantavirus

hlodavci- virus v zevním prostředí – i prach

u nás poměrně mírný průběh: horečka, třesavka, bolesti břicha, hlavy

Laboratoř: renální poškození různého stupně

Leptospiróza: Myšovití- moč- vlhko - nákaza člověka profesionální, při povodni a podobně

Blatácká horečka: *L. grippotyphosa*

Klinika: horečnaté onemocnění, aseptická meningitida.

Weilova nemoc: *L. icterohemorrhagiae*

Klinika: horečka, oblužení, ikterus

Laboratorně postižení jater (bilirubin, transaminázy), ledvin (urémie) koagulopatie . Až selhání ledvin.

Tuberkulóza ledvin

Sexuálně přenosné infekce STD

Velká skupina onemocnění, které se šíří většinou pohlavní cestou.

Pouze menší část představují vlastní pohlavní (venerické) nemoci.

Pohlavní nemoci postihují primárně zevní a vnitřní orgány močopohlavního systému.

Chronický či komplikovaný průběh: postiženy mohou být i další systémy kardiovaskulární, pohybový, zažívací, imunitní, CNS, zrak, sluch apod.

STD postihují primárně všechny výše zmiňované systémy i kožní a slizniční povrch.

Pohlavní nemoci a STD

Původci:

bakterie - T.pallidum (syfilis, příjice)

N.gonorrhoeae (kapavka)

Chlamydia

viry HSV, Papilomaviry

paraziti Sarcoptes scabieia

Pediculus pubis

prvoci Trichomonas vaginalis

houby kvasinky

STD a změny chování lidí

Proč přibývá venerologických pacientů?

Časnější počátek sexuálního života adolescentů – bez používání kondomů

Volný přístup k měkkým drogám (jejich vliv na chování při navazování vztahů), swingers party – pokles povědomí o rizicích STD

Migrace obyvatel – zejména ze zemí východního bloku

Prostituce, pornobyznys

Výrazná promiskuita u gay populace

Pacienti venerologické ambulance:

Rizikovní pacienti – promiskuitní (sex na jednu noc, gay, night club, masážní salon, swingers party, klient společnic, paralelní vztahy)

Symptomatictí pacienti

Depistážní činnost

Pornobyznys, prostituce, společnice

Pacienti na preventivní vyšetření

(dr. Přemysl Procházka)

Syfilis (lues, příjice)

Závažná pohlavní nemoc s chronickým průběhem.

Import z Ameriky před 500 lety

Etiologie: spirocheta *Treponema pallidum* - tvar spirály s 10-14 závity. Vysoce citlivá na vyschnutí, změna pH, O₂, var a běžné desinfekční prostředky

Epidemiologie: průnik do mikrotraumat kůže a sliznic při sexu, kontakt s vysoce infekčními projevy
onemocnění vertikální přenos

Klinika získané syfilis ID: 3 týdny

I.st.: Tvrdý vřed (ulcus durum) v místě vstupu infekce: mělký „seříznutý žiletkou“, masové barvy, tuhá spodina, sekrece tkáňového moku ze spodiny vysoce infekční, nebolestivý!! Zhojí se jizvou spontánně za 3-6 týdnů

Za další 2 týdny - nebolestivé **zduření spádových uzlin.**

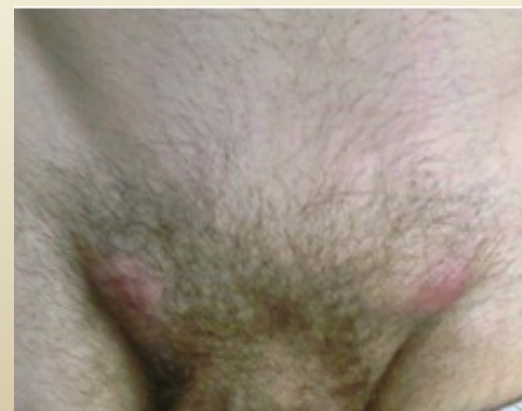

Foto Dr. Daniela Vaňousová

Syfilis

II.stadium- za 8 - 10 týdnů projev generalizace nemoci:
„chřipkové“ příznaky, povšechné zduření uzlin nebol.
Vysoce infekční projevy na kůži a sliznicích,
ložiskovité padání vlasů a ztráta pigmentu.

Stadium latence: po 2 letech vymizení příznaků.
zevní - nekrevní cestou je pacient neinfekční.

III.stadium – po 10-15 letech od nákazy tvorba uzlů
s rozpadem (syfilitické gumma), orgánové postižení
cív, kostí, CNS. Aneurysma aorty, zlomeniny kostí

Progresivní paralýza po 10-25 letech (dnes vzácné)
po období neurastenických obtíží rozvoj poruch řeči,
hyperreflexie, chřadnutí, smyslové poruchy (hluchota),
poruchy chování.

Formy: megalomanická, simplexní, melancholická.

Tabes dorsalis: atrofii zadních provazců míchy
se ztrátou polohocitu, typická chůze a bolesti.

Před rozvojem nejtěžších změn někdy vzepětí
tvůrčích schopností (umělci)

Foto Dr. Daniela Vaňousová

Syfilis

Syfilis vrozená – vertikální po 5.měsíci těhot.

Stadium onemocnění matky ► tíže postižení

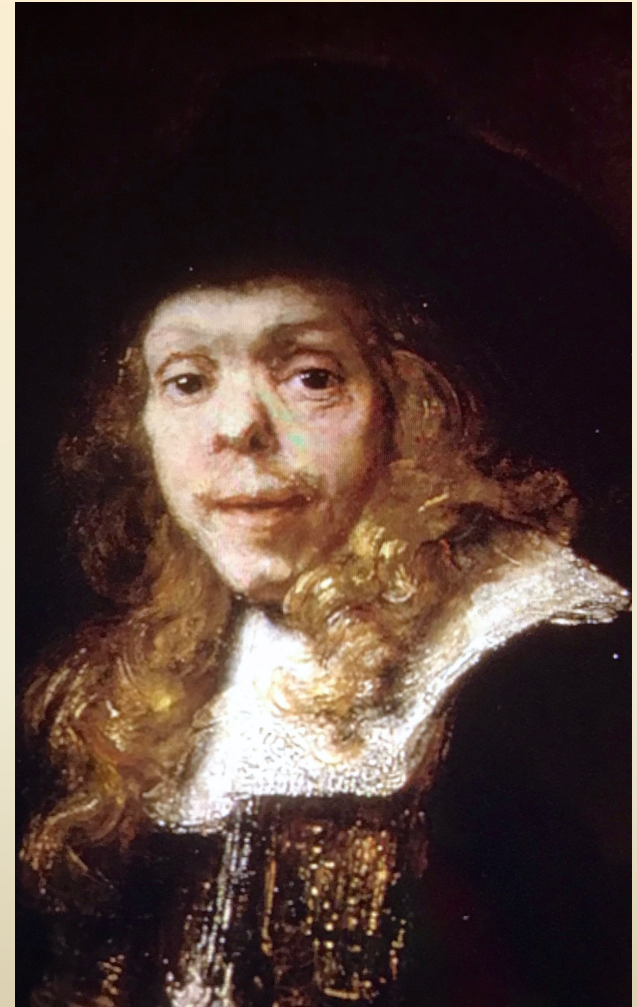
časně infekční stadium – mrtvorozený plod

II. stadium – plod živý s malou tendencí k přežití, nízká porodní váha, poruchy dýchání, vyrážka na kůži a sliznicích, syfilitická rýma, spontální zlomeniny loketní kosti, jizvy kolem úst

období latence- plod živý, celoživotní stigmata – hluchota, slepota, soudkovité řezáky a další kostní deformity.

Průkaz onemocnění: Infekční projevy – přímý průkaz treponem v zástinu z tkáňového moku

Serologie: od 2. týdne trvání onemocnění ve 3.-4. týdnu prakticky 100% záchyt

Rembrandt: Gerard de Lairesse

Syfilis

Léčení: Penicilin parenterálně 3-4 týdny

dlouhodobé sledování: u časných stadií získané 2 roky
   u pozdních celý život

Vyloučení orgánového postižení – oka, CNS a kardiovaskulárního systému

Léčení syfilitických matek 2x v průběhu každého těhotenství
sledování dětí!

Serologického vyšetřování rizikových skupin, pacientů s HIV, STD, těhotných, dárců krve a dalších tělesných produktů.

Zákaz pohlavních styků po dobu léčení a dále podle výsledků léčby.

Následky: Neléčená nemoc se zdánlivě zhojí – ale rozvoj terciární lues

Prevence: Důsledné používání preservativů, vyvarování se nitrožilní narkomanie, základní znalost klinického obrazu onemocnění, vyvarovat se zbytečného ostychu a včas navštívit odborného lékaře venerologa.

Kapavka (gonorrhoe)

Etiologie: *Neisseria gonorrhoeae*, G- diplokok velmi citlivý k zevnímu prostředí

Epidemiologie: více u žen. Svět: odhad 88mil/rok ČR: hlášeno 700/rok

těsný kontakt sliznic a kůže při sexu (vaginální, orální, anální), spojivky dítěte v porodním kanálu

Kapavka muže: ID: 3-5 dní.

„přední kapavka“ - pálení při močení, zduření a zarudnutí zevního ústí močové trubice, hlenový, čirý, později hnisavý, žlutozelený výtok. Komplikací je zánět žaludu a předkožky.

„zadní kapavka“ vzniká u neléčené nebo špatně léčené akutní kapavky. Ubývá výtoku, infekce se dále šíří na předstojnou žlázu, semenné vajíčky a nejzávažnější komplikací je zánět nadvarlete. Při oboustranném postižení hrozí ztráta plodnosti.

Foto Dr. Hana Zákoucká

Kapavka

Kapavka ženy: ID: 5-7 dní

Možnost přechodu do chronicity.

Postižení močové trubice a děložního čípku.

Pálení při močení, zduření a zarudnutí zevního ústí močové trubice, hlenový, až hnisavý výtok z močové trubice a pochvy.

Zánětlivá eroze na děložním čípku.

30% případů potíže minimální

– riziko nerozpoznání a přechodu do chronicity

Komplikace:

Bartholinitis, zánět dělohy, vejcovodů a vaječnicků

V akutním stadiu může i náhlá příhoda břišní

V chron. stadiu při bilat. postižení i ztráta plodnosti

Postižení konečníku autoinfekcí n. při análním sexu.

Postižení sliznice dutiny ústní a nosohltanu

při orálním sexu

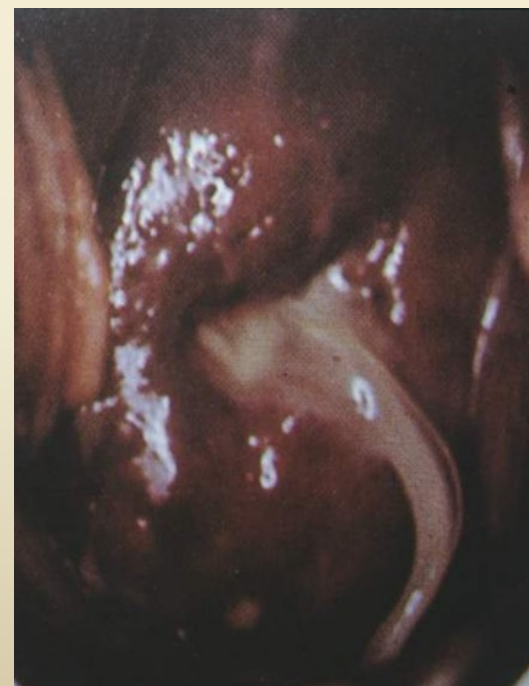

Foto Dr. Hana Zákoucká

Kapavka

Kapavka dětí: novorozenci hnisavá konjunktivitida (kredeizace) dívky i zevní genitál a pochva chlapci i žalud a předkožka

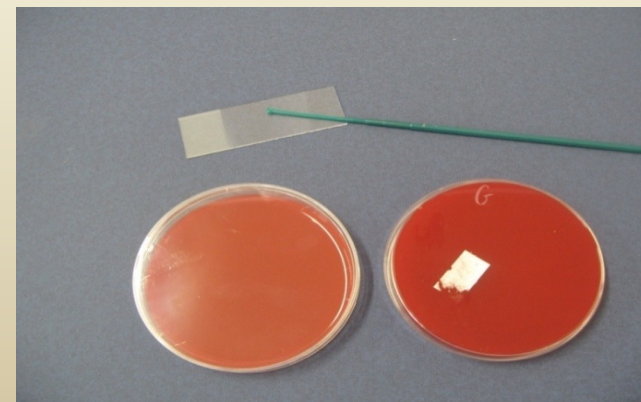
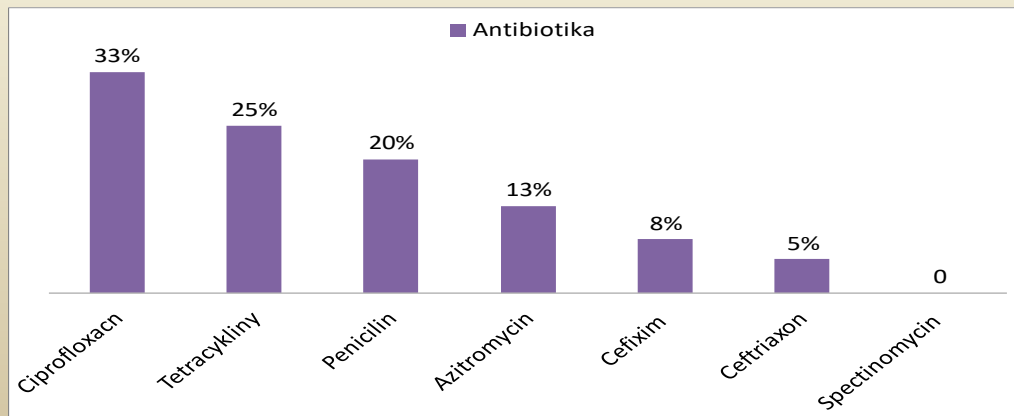
Průkaz onemocnění: mikroskopie, kultivace na čokoládovém n. modifikovaném krevním ag.

Terapie: narostla rezistence na ATB – léčba dle citlivosti: Ceftriaxon 500 mg i.m. + azitromycin 2 g p.o. (alternativa: Cefixim 400 mg p.o +azitromycin 2g p.o)

Depistáž a dispenzarizace. Úspěšnost léčby

Foto Dr. Hana Zákoucká

Chlamydia trachomatis

Epidemiologie: nejčastější STD, nejsou zařazeny mezi pohlavní nemoci, proto se neprování aktivní depistáž. Přenos cestou sexuální, v případě sníženého hygienického standartu i cestou nesexuélní. Časté kombinace s kapavkou

Klinický obraz: ID: 10-14 dnů,

Muži: pálení, svědění při močení, velmi slabý, vodnatý, sklovitý nebo mléčně zkalený výtok. Komplikace: prostatitis a MSM proctitis dále zánět kloubů s pestrými kožními projevy.

Ženy: velké procento bezpříznakových. Příznakové: slabý výtok z pochvy, recidivy v období těsně před a po menses

Komplikace: chronický zánět pánevní s nebezpečím ztráty plodnosti

Poruchy otěhotnění, nízká porodní hmotnost a zvýšená možnost spontálního potratu.

Novorozenec: infekce v porodních cestách – pneumonie, kojunktivitidy

Průkaz infekce: odběr sekretu z močové trubice, kanálu děložního čípku...

Léčba: obtížná a dlouhodobá. Doxycyklin, Makrolidy. Partneri !

Lymfogranuloma venereum

Etiologie: *Chlamydia trachomatis* L-1, L-2 ,L-3

Epidemiologie: STD v minulosti Asie a Afrika
2012 nárůst výskytu v rozvinutých zemích
u nás nyní MSM komunita
sex bez kondomu – falešný pocit bezpečí

ID: cca 14 dnů (3 - 30 primární léze), 3 - 8 týdnů (uzliny)

Klinika: horečka, zimnice, nechutenství, bolest hlavy a kloubů. Malý puchýřek (1–3 mm) na penisu či vulvě, následný rozpad a zhojení. Později zduření lymfatických uzlin (inguinální u mužů, pánevní u žen), jejich zhnisání, prasknutí se vznikem píštěle s produkcí žlutozeleného hnisu s příměsí krve. U MSM nyní častější zánět konečníku a terminální části tlustého střeva se vznikem vředů i stenózy (zúžení)

Léčba: doxycyklin, erytromycin

STD vyvolané houbami

Etiologie: nejčastěji Candida, v 80-90% Candida albicans.

Epidemiologie: saprofyt (kůže, dutina ústní, ve 20% v pochvě).

K pomnožení a klinickým projevům - další faktory (defekt imunity, cukrovka, nádorová onem., dlouhodobá léčba ATB apod. Nevhodné je nadměrné používání tělových šamponů, nošení těsných textilií ze syntetických materiálů. U mužů potom napomáhá příliš těsný oděv.

Klinický obraz:

Muži: vzniká zánět žaludu a předkožky (palčivé svědění, červené mokvajících plochy s bělavými povláčky.

Ženy: svědění zevního genitálu (zduření a zarudnutí, hustý bělavý výtok

Průkaz infekce: nativního mikroskopický preparát, kultivace (Sabouraud)

Léčení: antimykotika lokálně i celkově. Partneri !

STD vyvolané prvoky

Etiologie: *Trichomonas vaginalis*

Epidemiologie: Cesta přenosu infekce je pohlavním stykem

Infekce nepohlavní cestou častá. původce přežívá ve vlhku (plavky, žínky, ručník apod.)

Klinický obraz:

Žena: výtok z pochvy- řídký, vodnatý, žlutavý, zpěněný.

Muž : často s minimálními potížemi nebo jako bezpříznakový nositel onemocnění.

Léčba: Bezproblémová, užitím spektra antibiotik. Léčení partnerů.

Následky: chronické, bezpříznakové stadium je stejně infekční

STD vyvolané viry

Etiologie: Herpes simplex
Papilloma virus
HIV, VHB

HSV 2 : po zahájení sexuální aktivity. Primární infekce: těžký symetrický výsev puchýřků ve velké ploše, po stržení bolestivými erozemi, zduření spádových uzlin, kombinace s bakteriální a kvasinkovou infekcí.

Virus pak trvale v neuronu- aktivace viru a výsev po zátěži, při horečnatých stavech, oslabení organismu, oslunění, sexuální a alkoholové zátěži, ale i při menses.

Papilloma virus HPV 130 typů:

Karcinom čípku děložního (ale i pochva, penis, anus, orofaryx) hi- risk: 16, 18, 31, 33, 45, 52, 58

Kondylomy(fíčky) konické, květákovité až bradavičnaté výrůstky v místě vlhké zapáčky (kolem konečníku, na zevním genitálu) Low-risk 6-11

Vakcinace před zahájením sexuálního života

Foto: Prof. N.Doss MD, Tunis